

ՔԱՐԷ ՏԵՂԻՆ ԶԱՐՆՈՒԱԾ Է

Քրքահայ մամուլը, Պրաքն սկզբնապես մինչև գաւառները, որ որթերի ունինք, աւելի քան շաբաթէ մը ի վեր մէկ ծայրէն միւսը էջերով ու սրբանակներով բան կը ներհրեն ամէն օր Մեծ Յոգեկաններուն վրայ համով ու հոտով յողաւածներով, զրական փորձած կտորներ, հատրտիր ճառեր, ժանկերահրու ստանաւորներ և մարդու յերերին ջրերը վազցող նկարագրականներ նուիրելով, այնպէս քրքանք կարգացողները կարելի չէ որ պարագային համեմատ չի յուշուին, չի լան, չի մոխրարուին, մտքով չըմբոստանան և երբեմն ալ չի գայ բանան այնպիսի արարքներու զէմ որ փորձուած է տեղ տեղ, ինչպէս Ատաբազար, երբ մեր մէջ ազգային Մեծ Տօնին ուզած են ուրիշներ միջոցառել մեր այդ ներքին հանգէներու անխառն վայելքը պարտել, ծրագրներէն բան մը յայտարարել ուզելով, արգիւելով որ այնչափ տեղի չունենայ, այսինչ պատկերը չի ծախուի, այնինչ սինժային մէջ այս հին թագաւորի մը պատկերը, հայ կական հին զինանշանի մը ցուցադրուելու արգիւտի, կամ հին ու նոր հայ հերոսի մը պատկերը չի ծախուի և տեղ տեղ նոյն իսկ հայ թերթերէն այնպիսիներ հաւաքուած են, որ այդ կարգի պատկեր մը կայ, և ինչու հետեւ երթայ ճոս Գորտէլիով մէջ չէք որ անցեալ վերստին Ս. Սահակ-Մեսրոպի պատկեր, վաճառող հայ լրագրավաճառ մը ձեռքակալիցին ու քանի մը ժամ ծակ խթանին, իր թէ իր ծախածը միւզը բան մը ըլլաւ հին օրերը յիշեցնող:

Թողունք այդ հայ թերթերը, որ զեռ ուզանուն կափ երկարաբանին ի շնորհ հանգէներուն փայլուն նկարագրականները կուռ ու կուշտ հրամցելով ընթերցողներուն և գանձ հիմա այդ հանգէներուն իրական ու զրական արգիւտներ, ուրիշ խօսքով ՅՈՆՏԻՆ:

Դեռ ոչ մէկ հայ լրագրի մէջ տեսա՛ք որ ըսուէր թէ, այսինչ տեղ, այսինչ մարդոց միջոցով վարժարանական Ֆօնտին համար հանգանակուեցաւ այսք ն Ֆրանք, կամ այսքան զըլ:

Ասիկ կարելի չէ հետեւեցնել սակայն թէ ու և է գումարի մը պիտի չի յանգին բոլոր այն մանր ու մուր տրուածները, որոնք կրնան գոյացած ըլլալ այս առթիւ ծախուած պատկերներէ, քարդել է նշանակներէ, նոյն նպատակին նուիրուած և վաճառելի գրքերէ, հասնողներէ, թատրոններէ և մասամբ ալ հասնողներէ, որոնք տրուած փոքր նուիրատուութիւններէ, Ասոնք ի նարկէ հետզհետէ պիտի միանան և կեդրոնանան տեղ մը, թէ և զեռ այս մասին ու և է ձեռն հրահանգ մը չիկայ, բայց յուսալի է որ մայրաքաղաքին մէջ Յորբեանական Յանձնախումբերու միջոցով Պատրիարքարան և Գաւառներու մէջ ալ նոյն համարով Առաջնորդարանները պիտի ըլլան զրամական մասին իրար միացուելուն հոգ տանողները, որոնք արագ ընդհանուր կերպով միացուելով պիտի կեդրոնանան և զըրկուէին ամենայն Հայոց Սրբազան Հայրապետին:

Եւ որովհետեւ ամէն մարդ իր բնական քաղաքին պատուախնդրութեան քիչ ու շատ ամենէն աւելի նախանձախնդիր է, հետաքրքիր ենք գիտնալ թէ Իզմիրի Հայութիւնը ի՞նչ անխառնալի զիրք պիտի բռնէ մասնաւորապէս զբա-

մական Ֆոնտին մասնակցելու իր պարտականութեան առջև, քանի որ ամենուն աչքն ու ուշադրութիւնը Պրաքն վերը, եթէ ոչ անկէ առաջ Իզմիրի վրայ պիտի դառնայ:

Անչի օր «Աս չեղաւ» վերնագրով երբ այս սրեւակներուն մէջ կը գրէինք ու կը ձագկէինք Իզմիրի մէջ կատարուած Յորբեաններու խեղճուկրակութեան մասին, արգարև ումաք՝ առնուեր են մեր այդ ճշմարտապատու գրութիւնէն և նոյն իսկ ըսողներ եղեր են թէ՛ հոգ չէ այդ գրութեան այս ու այն կէտերը մարտել, բայց հիմա ի՞նչ պիտի ըսին Իզմիրէ զուրս այդ գրութեան կարգացողները:

Մեր ալ ուզածը ճիշդ այդ էր, որ պէտքի Իզմիրի Հայութեան ըրածը իր մէջ, իր քով պաղտնի չի մնայ և ինչպէս անոր ըրած մէկ լաւ բանը հրատարակու պանձառուցած ենք, նոյնպէս գէշ ալ հրատարակել վրայ գրուի, որպէսզի դայմանին ճար խորհուի:

Եւ արգարև մեզի մեղադրողները, եթէ լաւ մտածեն, ինչ բանի պիտի վերագրեն մեր այդ գրածը, նախանձախնդրութեան թէ նախատանքի կամ ու և է շարաշահութեան: Մեր փափաքն էր Իզմիրի Հայութեան նախանձախնդրութիւնը զրդել ու խթանել: Բնաւ մեր հոգը չէր որ ճառ մը աւելի, կամ ոտանաւոր մը պակաս բուռէր մեր հանգէներուն մէջ, կամ կանաչ մը աւելի և զուրակ մը պակաս ըլլար մեր այս կամ այն աղուսքին դաններուն վրայ, ասիկա հանգէսին բուն էական նպատակին զխաւոր մասը չէր կազմեր, այլ միջոց մըն էր ժողովուրդը խանդավառելու, անոր մէջ ոգևորութիւն զնելու՝ միւս նպատակին հասնելու համար, այսինքն Ֆոնտին յաջողութեան, զի երգն ու խօսքը կը ցնդին և կենդանի գործը կը մնայ կանգուն:

Իզմիրի Հայութիւնը երկուսին մէջն ալ չի յաջողեցաւ, մինչ երկուսին մէջն ալ կրնար զուրս ելլել նոյն իսկ մայրաքաղաքին Հայութեան նախանձախնդրող պատկառանքով մը:

Չենք կարծեր թէ մեր ըսածներուն կարծր ճշմարտութիւններ ըլլալը ոչ մէկը ներքնապէս ուրանայ ու չընդունի, և այդ արդէն կը նշանակէ թէ քարը տեղին զարկած ենք:

Եղածը եղած է սակայն, ի՞նչ պէտք է ընենք հիմա եղածը դարմանելու համար:

Առաջնորդ Ս. Հօր ծանօթ պատճառներով քաղաքէս բացակայութիւնը արդարեւ, ինչպէս շատեր կը խոստովանին, նուազ պատճառ մը չէր որ հանգէներուն ինչպէս կազմակերպութեան ու ոգեւորութեան մասը ասանկ խեղճուկրակութեամբ մը անցնէր, այլ և Ֆոնտին կազմակերպութիւնն ալ թողուր ասանկ անորոգութեան մէջ:

Ասիկա պիտի գիտնար առնելուն ձեռք հարուստէն ալ արգետէն ալ, անոր քաղաքակրթութիւնն եղաւ պատճառ, որպէս զի, ինչպէս ժամանակէ մը ի վեր Իզմիրի շատ մը գործերը երեսի վրայ մնացին, Յորբեանն ալ տուժէր, ասիկա կը կարծենք կրնան խոստովանիլ նոյն իսկ իր թշնամիները:

Առաջնորդ Ս. Հայրը կը յուսանք թէ այսօր վաղը քաղաքս կը ժամանէ, ի՞նչ պէտք է ընենք որ նորէն առիթ մը և պատրուակ մը ստեղծուի, որպէս զի իր նախանձախնդրութեամբ կարելի ըլլայ կարե-

ւոր հանգանակութեան մը համար հարկ եղածն ընել:

Իզմիրի Հայութիւնը պէտք չէ որ ամբողջ մնայ և Համազգային Տօնին առթիւ պարտապէս ձեռքերով միայն Յորբեանը ծախահարած ըլլայ: Ասիկա ամբողջապարտ և դատապարտելի կարգութիւն մը և մշտական արատ մը պիտի դառնայ Իզմիրցիին արդարօրէն վրայիտ անատածնութեան համարուն:

Ահա ինչ որ պարտաւոր են մտածել Իզմիրի Հայութեան պատուին նախանձախնդրներէն անոնք, որ առնուեր են մեր «Աս չեղաւ»էն, և հետեւաբար ուրախ ենք որ մեր քաղաք արդէն տեղը հասեր է, և ընել այնպիսի ձեռնարկ մը, որուն համար կարելի ըլլայ օր մը հրատարակութեամբ բռնի՝ Ահա այսպէս կուզէինք տեսնել Իզմիրի Հայութիւնը, հսկայ, մեծագործ:

Այդպէս ընել կը պահանջին մենք մեր Պատրիարք, մեր Ս. Հայրապետը և վերէն ալ՝ Սահակ-Մեսրոպ Սուրբերը:

Ա.Գ.